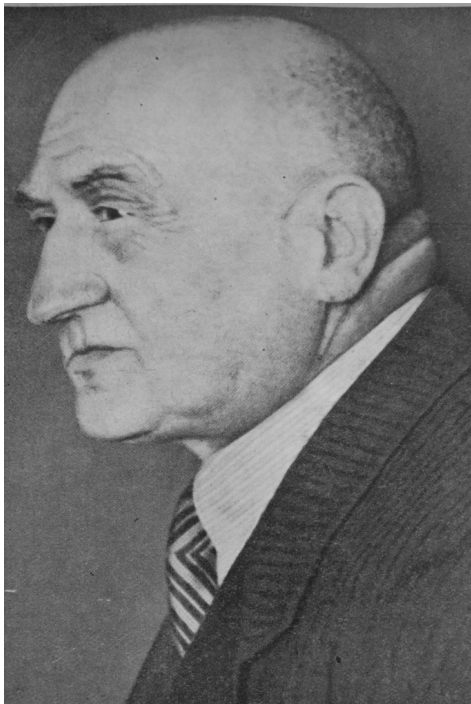


## 150 lat temu urodził się Maurycy Allerhand



**150 lat temu, 28 czerwca 1868 roku urodził się Maurycy Allerhand, znakomity adwokat, naukowiec i erudyta, członek Komisji Kodyfikacyjnej i Trybunału Stanu w II RP.**

Maurycy Allerhand urodził się w Rzeszowie w zasymilowanej rodzinie żydowskiej Hermana i Rebeki z Wolfeldów. 6 czerwca 1887 ukończył „z chlubnym postępem” gimnazjum w Rzeszowie i wyjechał na studia do Wiednia. W latach 1887-1892 odbywał studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Wiedniu słuchając wykładów uczonych takich jak m.in.: Leopold Pfaff (1860-1915), Adolf Exner (1841-1894), Franz Hofmann (1845-1897), Carl Samuel Grünhut (1844-1929) i Franz Klein (1854-1926) – późniejszy autor reformy procedury cywilnej z lat 1895-18966. Już podczas studiów uniwersyteckich zajmował się pracą naukową wygłaszając referaty na seminariach z prawa cywilnego, handlowego i cywilnego procesowego. Wkrótce po uzyskaniu absolutorium uzyskał stopień doktora praw. Po powrocie do Galicji wyjechał do Lwowa, gdzie rozpoczął aplikację adwokacką przygotowując się do zwołu pod okiem adwokatów Leona Nussbrechera i Szymona Fläschnera, a „zdolnościami i wiedzą zwrócił na się uwagę sfer sędziowskich”. Na listę adwokatów z siedzibą we Lwowie wpisany został 21 kwietnia 1900 r. Zawód adwokata wykonywał niemal do końca życia.

W latach 1896-1897 dr Allerhand opublikował pierwsze prace z zakresu procesu cywilnego w języku niemieckim. W tym czasie interesował się też etnologią i etnografią, czego efektem są opracowania zamieszczane w czasopiśmie „Lud” oraz inspirująca do dziś obszerna rozprawa pt. „Prawo imion” (Lwów 1899). W tym samym 1899 r. ukazała się w lwowskiej „Reformie Sądowej” praca dotyczyła prorogacji miejscowej sądu i jej stosunku do prorogacji rzeczowej, a rok później rozprawa pt. „Umowa pisemna a ustne oświadczenie stron”. W roku 1902 r. ukazała się obszerna praca pt. „Kwestye procesowe”, a od 1907 do 1909 r. na łamach „Przeglądu Prawa i Administracji” drukowane było gruntowne studium pt. „Podstęp w procesie”. Równocześnie w 1908 r. Allerhand opublikował artykuł pt. „Istota wznowienia i restytucji”. Na podstawie powyższego dorobku naukowego Allerhand wniósł podanie o habilitację z zakresu procesu cywilnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego.

Referentami oceniającymi kwalifikacje i dorobek naukowy kandydata byli profesorowie August Bálásits, Juliusz Makarewicz oraz Ernest Till. Uchwała habilitująca Grona Profesorskiego podjęta została 22 grudnia 1909 r., ale Ministerstwo Wyznań i Oświaty w Wiedniu zatwierdziło ją dopiero 27 marca 1910 r. Siedem lat później postanowieniem cesarskim z 20 listopada 1917 r. Allerhand otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego uniwersytetu, a 24 sierpnia 1921 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski nadał mu tytuł profesora zwyczajnego uniwersytetu, bez katedry, gdyż wiązałoby się z rezygnacją z adwokatury, a tego Allerhand nie chciał uczynić. Był więc formalnie docentem z tytułem profesora zwyczajnego.

W latach dwudziestych prof. Allerhand prowadził jako wykłady: prawo egzekucyjne i konkursowe; prawo egzekucyjne i konkursowe międzynarodowe i międzydzielnicowe oraz odbywał ćwiczenia praktyczne z tego przedmiotu, na które uczęszczali m.in. późniejsi uczeni Karol Koranyi, Ludwik Dworzak i Kazimierz Przybyłowski<sup>11</sup>. Po śmierci prof. Aleksandra Dolińskiego (23 grudnia 1930 r.) Rada Wydziału Prawa UJK powierzyła z dniem 1 stycznia 1931 r. prof. Allerhandowi zastępstwo Katedry prawa handlowego i wekslowego UJK, jako zastępcy profesora w pełnym wymiarze obowiązków nauczycielskich.

Katedrę prof. Allerhand zastępował do 1933 r., po czym powrócił do wykładów jako docent z tytułem profesora zwyczajnego.

22 sierpnia 1919 r. Maurycy Allerhand został mianowany członkiem Komisji Kodyfikacyjnej RP. Wniósł w prace Komisji wiele kluczowych projektów z zakresu postępowania cywilnego, prawa upadłościowego i istotnie wzbogacając swoją wiedzą jej obrady. W trakcie dwuzestoletniej pracy w Komisji zyskał opinię "znakomitego prawoznawcy (...) z wena kodyfikatorską".

W 1922 z ramienia Koła Żydowskiego został wybrany przez Sejm RP I kadencji członkiem Trybunału Stanu. W 1929 był także prezesem Żydowskiej Gminy Wyznaniowej. Nie angażował się politycznie, reprezentował postawę pełnej asymilacji z narodem i państwem polskim.

W latach 1932–1933 ogłosił dwuczęściowy komentarz do Kodeksu Postępowania Cywilnego, w 1935 Komentarz do Kodeksu Handlowego, zaś

w 1937 komentarz do Prawa Upadłościowego.

W okresie II RP prof. Allerhand opublikował kilkaset pozycji naukowych, w tym komentarze, obszerne studia, artykuły, glosy, odpowiedzi na pytania prawne, sprawozdania, wspomnienia pośmiertne oraz ogromną liczbę recenzji z różnych dziedzin prawa, które często podpisywał „M.A.” (np. te publikowane na łamach „Przeglądu Prawa i Administracji”). W dorobku naukowym Allerhanda dominuje problematyka z zakresu prawa cywilnego procesowego, ale wiele publikował też z prawa cywilnego materialnego (w tym prawa rodzinnego) i prawa handlowego. Pojawiają się też wątki z zakresu prawa porównawczego oraz prawa małżeńskiego żydowskiego. Gościł na łamach niemal każdego periodyku prawniczego. Wiele artykułów opublikował po niemiecku, a jeden po ukraińsku.

Po wybuchu II wojny światowej, agresji ZSRR na Polskę i nastaniu okupacji sowieckiej oraz reorganizacji uniwersytetu prowadził wykłady na wydziale prawa. Po ataku Niemiec na ZSRR i nastaniu okupacji niemieckiej odmówił przyjęcia stanowiska przewodniczącego Judenratu motywując decyzję podeszłym wiekiem i złym stanem zdrowia. Został zmuszony do zamieszkania w getcie lwowskim.

Gdy w 1941 r. hitlerowcy pozbawili prof. Allerhanda mieszkania odnotował, że zabrał ze sobą rzeczy najcenniejsze, w domu pozostawił większą część manuskryptów i zapisków oraz referaty opracowane dla Komisji Kodyfikacyjnej – zapewne w znacznej części przygotowane w latach okupacji sowieckiej Lwowa (1939-1941). Prof. Maurycy Allerhand zamordowany został ok. 10 sierpnia 1942 r. w Obozie Janowskim we Lwowie przez ukraińskiego policjanta, po tym jak zaapelował do jego sumienia. W tym samym czasie, we Lwowie lub w Bełżcu zginęła żona Profesora Salomea z Weintraubów z kilkuletnim wnukiem Józkiem Fellerem, a na Majdanku córka Maryla Feller z wnuczką Alą. Wojnę oraz czas Zagłady przeżyli syn Profesora adwokat dr Joachim Herman z żoną Zinajdą oraz wnukiem Leszkiem.

W 2009 r. przy poparciu środowisk prawniczych i ekonomicznych zorganizowany został ośrodek zaawansowanych studiów prawnych, który za swego patrona obrał postać Maurycego Allerhanda. Przedsięwzięcie poparł też wnuk prof. Maurycego Allerhanda dr. Leszek Allerhand.

Instytut Allerhanda, który siedzibę ma w Krakowie, jednym z celów uczynił pracę nad zgłębianiem, popularyzowaniem dorobku naukowego lwowskiego uczonego.